

สรุปผลการวิจัย อภิปรายผลและข้อเสนอแนะ

สรุปผลการวิจัย

ผลการวิจัยเรื่อง วิวัฒนาการพันธบรรณของสถาบันอุดมศึกษามีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาพันธบรรณตามประเภทของสถาบันอุดมศึกษาไทยและต่างประเทศ วิเคราะห์พันธบรรณแยกตามประเภทสถาบันอุดมศึกษาไทย และนำเสนอวิวัฒนาการพันธบรรณของสถาบันอุดมศึกษาไทยตามประเภทของสถาบัน และระยะเวลา ผลการวิจัยสรุปได้ดังนี้

พันธบรรณของสถาบันอุดมศึกษาที่มีความชัดเจนและครอบคลุมในเนื้อหาด้านบทบาทและภารกิจซึ่งสถาบันมีหน้าที่รับผิดชอบด้านต่างๆ ในทุกระดับมีความจำเป็นอย่างยิ่งต่อพื้นฐานการดำรงความเป็นสถาบันอุดมศึกษา โดยสามารถมุ่งไปตามแนวทางยุทธศาสตร์การบริหารอันประสานกับความแปรเปลี่ยนไปของภาวะแวดล้อมภายในขององค์กรและแรงกดดันจากภายนอก การวิจัยครั้งนี้ได้วิเคราะห์พันธบรรณด้านเนื้อหาของสถาบันอุดมศึกษา สังกัดทบวงมหาวิทยาลัย ซึ่งสถาปนาขึ้นตั้งแต่ปี พ.ศ. 2459 - 2542 จำนวน 73 แห่ง โดยแบ่งช่วงระยะเวลาออกเป็น 3 ช่วง

การแบ่งประเภทสถาบันอุดมศึกษามี 2 แบบ คือ แบ่งประเภทตามหน่วยงานที่สังกัด คือ สถาบันอุดมศึกษาของรัฐ สถาบันอุดมศึกษาในกำกับรัฐ สถาบันอุดมศึกษาของรัฐไม่จำกัดรับ และการแบ่งประเภทตามแนวคิดคาร์เนกี คือ มหาวิทยาลัยวิจัย มหาวิทยาลัยดุษฎีบัณฑิต มหาวิทยาลัยที่มีขอบข่ายกว้างขวาง มหาวิทยาลัยปริญาตรี สถาบันเชี่ยวชาญเฉพาะ ด้วยการรวบรวมพันธบรรณของสถาบันอุดมศึกษาได้จากรูปแบบสื่อข้อมูลต่างๆ ที่สถาบันเหล่านั้นได้ทำการเผยแพร่ออกสู่สาธารณะ เทคนิคการวิจัยที่ใช้ประยุกต์จากวิธีการศึกษาวิเคราะห์พันธบรรณซึ่งได้มีการศึกษาวิจัยมาก่อนแล้วด้านเนื้อหา เช่น ปรัชญา กลุ่มเป้าหมาย ผลผลิตหลักหรือบริการ การใช้แฟ้มคำ (word profiles) และด้านกรวิเคราะห์จำนวนคำ (word counts) ดังรายละเอียดผลการวิเคราะห์ได้นำเสนอไว้ในบทที่ 4 การสรุปผลการวิจัย มีดังต่อไปนี้

1. ผลการวิเคราะห์คำที่ปรากฏในพันธบรรณของสถาบันอุดมศึกษา

การศึกษาคำที่ปรากฏในพันธบรรณของสถาบันอุดมศึกษา สังกัดทบวงมหาวิทยาลัย รวม 73 แห่ง พบว่าคำจำนวน 100 คำ ที่มีความหมายสัมพันธ์ต่อบทบาทและภารกิจของสถาบัน อุดมศึกษา และที่ปรากฏมีความถี่สูงสุด 25 คำแรก แสดงถึงความสำคัญของสถาบันอุดมศึกษา ของทั้งภาครัฐและเอกชนต่อบทบาทด้านการ พัฒนา ซึ่งเป็นคำที่มีความถี่สูงสุด นอกจากนี้ยังเป็น ภาพลักษณ์ของความก้าวหน้าทัดเทียมนานาชาติในทุกๆ ด้าน เช่น สังคม การศึกษา วิชาการ ความรู้ บัณฑิต วิจัย มหาวิทยาลัย ความสามารถ ประเทศ ซึ่งเป็นคำที่มีความถี่สูงสุดจำนวน 9 คำ ตามลำดับต่อมา แม้ว่าการพัฒนาประเทศจะมุ่งไปในเรื่องของเศรษฐกิจและสังคมเป็นหลัก ตามแผนการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติส่งทอดสู่สถาบันอุดมศึกษาให้มีบทบาทสำคัญ ด้านการพัฒนาในด้านต่างๆ คำ เศรษฐกิจ มีความถี่ของคำปรากฏลำดับที่ 34 โดยที่คำ สังคม มีความถี่สูงในลำดับที่ 2 ขณะที่การกำหนดคำด้าน คุณธรรม วัฒนธรรม มนุษย์ ความดี ปรากฏ มีความถี่ของคำสูงในช่วง 25 คำแรก นอกจากนี้ยังพบว่าคำที่มีความถี่สูงสุด 25 คำแบ่งตาม ภูมิภาคสำหรับสถาบันอุดมศึกษาภาครัฐและสถาบันอุดมศึกษาเอกชนยังคงระบุคำ พัฒนา วิชาการ การศึกษา สังคม ไว้ในลำดับที่มีความถี่สูงสุด นอกจากสถาบันอุดมศึกษาของรัฐ ภาคใต้ที่ระบุคำ มหาวิทยาลัย

สถาบันอุดมศึกษาเป็นสถาบันที่มุ่งผลิตกำลังคนสู่สังคมขณะเดียวกันยังรับผิดชอบใน การพัฒนาประเทศ การเป็นส่วนหนึ่งของสถาบันในสังคมที่ต้องมีบทบาทด้านการแก้ไขปัญหาและ เป็นชุมชนปัญญาของส่วนรวมด้วยเช่นกัน ปรากฏในคำ บริการ แก้ไขปัญหา ชี้นำ พอเพียง ประหยัด

การกำหนดกลุ่มเป้าหมายได้ถูกระบุในคำ ชุมชน เอกชน บุคคล บุคลากร องค์การรัฐ ประชาชน เยาวชน ครอบครัว ประชาคม สถานประกอบการ

การคำนึงถึงความสามารถด้านการบริหารจัดการการศึกษาของสถาบันอุดมศึกษาถูก ระบุไว้ในคำ คล่องตัว เครือข่าย การแข่งขัน โปร่งใส มาตรฐาน คุณภาพ สอดคล้อง ความร่วมมือ ตรวจสอบ ประกันคุณภาพ ประสิทธิภาพ ประสิทธิภาพ

ขอบเขตของบริการได้ถูกระบุไว้ในคำ ประเทศ โลก ภูมิภาค นานาชาติสากล ท้องถิ่น

การรักษาขนบธรรมเนียมประเพณีตลอดจนศิลปวัฒนธรรม และการให้คุณค่าของ ความเป็นมนุษย์ ถูกระบุไว้ในคำ คุณธรรม วัฒนธรรม อิสระ รับผิดชอบ ความดี ค่านิยม พึ่งพาตนเอง คุณค่า สติ ใฝ่รู้ เสียสละ ทัศนคติ ความรู้คู่คุณธรรม ศิลปะ จริยธรรม ริเริ่มสร้างสรรค์ ปัญญา ภูมิปัญญา จิตสำนึก อนุรักษ์ ประสพการณ์ จรรยาบรรณ รับใช้

จิตใจ ความรัก ประเพณี ศรัทธา ศักดิ์ศรี ประหยัด ศิลธรรม ยุติธรรม เสมอภาค
สันติภาพ ขนบธรรมเนียม ริเริ่มสร้างสรรค์

ความรับผิดชอบต่อการศึกษ การระบุไว้ในคำ การศึกษา วิชาการ ความรู้ วิจัย
ความสามารถ การเรียนการสอน เทคโนโลยี เกษตร วิชาชีพ วิทยาศาสตร์ สารสนเทศ
ฝึกอบรม ทักษะ ประสบการณ์ หลักสูตร ค้นคว้า วิจัยและพัฒนา

การคำนึงถึงทรัพยากรและสิ่งแวดล้อม การระบุไว้ในคำ ทรัพยากร สิ่งแวดล้อม

สถาบันและความศรัทธา การระบุไว้ในคำ ศาสนา คริสต์ กษัตริย์ ชาติ รัฐ

สนับสนุนความเป็นพลเมืองในระบบประชาธิปไตย การระบุไว้ในคำ ประชาธิปไตย

การเมือง พลเมือง กฎหมาย

มโนทัศน์ของสถาบัน การระบุไว้ในคำ อุดมศึกษา ศูนย์กลาง มหาวิทยาลัย สถาบัน

คำที่ปรากฏในพันธบัตรยังมีความหมายครอบคลุมในเรื่องต่างๆ เช่น การทำงาน
อาชีพ นวัตกรรม บุรณาการ มรดก บรรพบุรุษ

สรุปจากกลุ่มของคำแสดงให้เห็นถึงขอบเขตความรับผิดชอบที่สถาบันอุดมศึกษา
กำหนดขึ้นไว้ในพันธบัตรโดยมุ่งให้มีความครอบคลุมไว้ในทุกๆ ด้าน จากกรอบความคิดใหญ่ของ
พันธกิจของสถาบันอุดมศึกษา 4 ประการคือ

1. การเรียนการสอน
2. การวิจัย
3. การให้บริการแก่สังคม
4. การทำนุบำรุงศิลปวัฒนธรรม

โดยมีกลุ่มคำเกี่ยวข้องกับด้านวัฒนธรรมและคุณค่ามนุษย์เป็นส่วนใหญ่ในเนื้อหาพันธบัตร

คำที่มีความถี่สูงสุด 25 คำเปรียบเทียบตามประเภทของสถาบันอุดมศึกษา

จากคำที่มีความถี่สูงสุด 100 คำ ที่ปรากฏในพันธบัตรของสถาบันอุดมศึกษา ผู้วิจัย
ได้ตัดเอาคำที่มีความถี่สูงสุด 25 คำคิดเป็นร้อยละ 25 เพื่อนำมาวิเคราะห์เปรียบเทียบตามประเภท
คือ การแบ่งตามหน่วยงานที่สังกัด และการแบ่งตามแนวคิดคาร์เนกี มีดังต่อไปนี้

1.1 คำในพันธบรรณของสถาบันอุดมศึกษาตามหน่วยงานที่สังกัด

จากการวิจัยพบว่ามหาวิทยาลัยของรัฐระบุคำที่มีความถี่สูงกว่าทุกกลุ่มสถาบันดังต่อไปนี้ สังคม ชาติ วิชาการ บริการ ชุมชน คำ "พัฒนา" เป็นคำที่ระบุสูงสุดในกลุ่มของรัฐ เช่นเดียวกับได้ถูกระบุไว้ในพันธบรรณของสถาบันอุดมศึกษาในกำกับ และสถาบันอุดมศึกษาเอกชน นอกจากนี้คำ ความรู้คู่คุณธรรม ประสิทธิภาพ สากล ยังเป็นคำเฉพาะที่ถูกระบุไว้ในกลุ่มคำของเนื้อหาพันธบรรณที่มีความถี่สูงสุด 25 คำ ของสถาบันอุดมศึกษาของรัฐ

สถาบันอุดมศึกษาในกำกับรัฐ มีการระบุคำที่มีความถี่สูงกว่าทุกสถาบันดังต่อไปนี้ พัฒนา วิจัย มหาวิทยาลัย เทคโนโลยี ความดี คำ "พัฒนา" เป็นคำที่มีความถี่สูงสุดในกลุ่มของสถาบันนี้ นอกจากนี้ยังเป็นสถาบันที่ระบุคำ "วิจัย" มีความถี่สูงสุดในพันธบรรณเมื่อเทียบกับสถาบันทั้งหมดแล้วยังอยู่ในระดับความถี่สูงสุดเป็นอันดับสองเปรียบเทียบภายในกลุ่ม สำหรับคำที่สถาบันอุดมศึกษาในกำกับรัฐ ใช้เฉพาะซึ่งแตกต่างไปจากสถาบันอื่นคือ วิจัยและพัฒนา การทำงาน ทรัพยากรมนุษย์

สถาบันอุดมศึกษารัฐไม่จำกัดรับ มีบทบาทสำคัญด้านการขยายโอกาสทางการศึกษา เพื่อการพัฒนาคุณภาพของบุคคลากรชาติ มีการระบุคำที่มีความถี่สูงกว่าทุกกลุ่มสถาบันดังต่อไปนี้ การศึกษา วิชาการ ความสามารถ คุณภาพ วัฒนธรรม การเรียนการสอน ไทย ประโยชน์ คำ "การศึกษา" เป็นคำที่มีความถี่สูงสุดในกลุ่มของสถาบันนี้ซึ่งแตกต่างไปจากสถาบันอุดมศึกษาของรัฐและสถาบันอุดมศึกษาในกำกับรัฐ และมหาวิทยาลัยเอกชนที่ใช้คำ "พัฒนา" มีความถี่สูงที่สุดในแต่ละกลุ่ม ขณะที่สถาบันอุดมศึกษาเอกชนที่เกี่ยวข้องกับองค์กรทางศาสนาใช้คำ "สังคม" มีความถี่สูงสุด สำหรับคำที่สถาบันอุดมศึกษาของรัฐไม่จำกัดรับใช้เฉพาะแตกต่างไปจากสถาบันอื่นคือ โอกาส ห้องถิ่น เศรษฐกิจ ประชาชน สนับสนุน สอดคล้อง

สถาบันอุดมศึกษาของเอกชนมีการระบุคำที่มีความถี่สูงกว่าทุกกลุ่มสถาบันดังต่อไปนี้ ความรู้ ความสามารถ บัณฑิต นักศึกษา สถาบัน ส่งเสริม คำ "พัฒนา" เป็นคำที่มีความถี่สูงสุดในสถาบันกลุ่มนี้และคำที่สถาบันอุดมศึกษาเอกชนใช้แตกต่างไปจากสถาบันอื่นคือ อุดมศึกษา

สถาบันอุดมศึกษาเอกชนที่เกี่ยวข้องกับองค์กรทางศาสนามีการระบุคำความถี่สูงกว่าทุกสถาบันดังต่อไปนี้ ประเทศ คุณธรรม มนุษย์ คำ "สังคม" เป็นคำที่มีความถี่สูงสุดในกลุ่มของสถาบันนี้ อย่างไรก็ตามคำ "ชุมชน" กลับมีความถี่ต่ำที่สุดเทียบกับสถาบันทุกประเภท สำหรับคำที่สถาบันอุดมศึกษาเอกชนที่เกี่ยวข้องกับองค์กรทางศาสนาใช้เฉพาะแตกต่างไปจากสถาบันอื่นในด้านปรัชญาและความศรัทธาคือ คริสต์ ความรัก

1.2 คำในพันธบรรณสถาบันอุดมศึกษาตามแนวคิดคาร์เนกี

มหาวิทยาลัยวิจัย คือสถาบันที่ให้ความสำคัญสูงสุดต่อการวิจัย Rodenhouse (1996) จากการศึกษาพบว่าสถาบันอุดมศึกษาในกลุ่มมหาวิทยาลัยวิจัยระบุความถี่ของคำที่สูงกว่าทุกสถาบันดังต่อไปนี้ วิชาการ วิจัย ประเทศ คุณภาพ มหาวิทยาลัย การเรียนการสอน เทคโนโลยี ไทย คำ "วิจัย" ของมหาวิทยาลัยวิจัยในลำดับสูงสุดในกลุ่มของมหาวิทยาลัยแบบคาร์เนกี จากคำที่มีความถี่สูงสุด 25 คำ ความถี่ของคำ "วิจัย" ของมหาวิทยาลัยวิจัยในลำดับสูงสุดในกลุ่มของมหาวิทยาลัยวิจัย เช่นกันอย่างไรก็ตามคำ "วิจัย" ยังเป็นคำที่ถูกใช้ร่วมกันในทุกสถาบัน มหาวิทยาลัยวิจัยยังคงต้องการความสอดคล้องกับการเรียนการสอนจากความถี่ของคำ "การเรียนการสอน" ที่สูงกว่าทุกสถาบันโดยมีมหาวิทยาลัยปริญาตรี่มีความถี่ของคำนี้ในลำดับรองลงมา

มหาวิทยาลัยดุษฎีบัณฑิต คือสถาบันที่มุ่งให้การศึกษาในระดับปริญญาดุษฎีบัณฑิต Rodenhouse (1996) สถาบันอุดมศึกษาแบบมหาวิทยาลัยดุษฎีบัณฑิตระบุความถี่ของคำสูงกว่าทุกสถาบันดังต่อไปนี้ วัฒนธรรม ชุมชน ประโยชน์ คำ "พัฒนา" ถูกระบุมีความถี่สูงสุดในกลุ่มมหาวิทยาลัยดุษฎีบัณฑิต เช่นเดียวกับในมหาวิทยาลัยที่มีขอบข่ายกว้างขวาง มหาวิทยาลัยปริญาตรี่ และสถาบันเชี่ยวชาญเฉพาะ นอกจากนี้ยังเป็นคำ "พัฒนา" ยังเป็นคำที่มีความถี่สูงสุดในกลุ่มของสถาบันอุดมศึกษาของรัฐ สถาบันอุดมศึกษาในกำกับรัฐ สถาบันอุดมศึกษาเอกชน และสถาบันอุดมศึกษาเอกชนที่เกี่ยวข้องกับองค์กรทางศาสนา คำ "พัฒนา" ยังเป็นคำที่ถูกใช้ร่วมกันในทุกสถาบัน คำ "วัฒนธรรม" ระบุมีความถี่สูงสุดในมหาวิทยาลัยดุษฎีบัณฑิต และมีความถี่ลดต่ำลงมาตามลำดับจากสถาบันอุดมศึกษามหาวิทยาลัยที่มีขอบข่ายกว้างขวาง มหาวิทยาลัยปริญาตรี่ มหาวิทยาลัยวิจัย สถาบันเชี่ยวชาญเฉพาะ

มหาวิทยาลัยที่มีขอบข่ายกว้างคือสถาบันที่มุ่งให้การศึกษาในระดับปริญญา มหาบัณฑิต Rodenhouse (1996) มหาวิทยาลัยที่มีขอบข่ายกว้างขวางระบุความถี่ของคำสูงกว่าทุกสถาบันดังต่อไปนี้ สังคม ความรู้ ความสามารถ คุณธรรม ความดี นักศึกษา ส่งเสริม คำ "พัฒนา" ถูกระบุมีความถี่สูงสุดในกลุ่มมหาวิทยาลัยที่มีขอบข่ายกว้างขวาง และคำ "สังคม" ในระดับความถี่เดียวกับมหาวิทยาลัยดุษฎีบัณฑิต มหาวิทยาลัยปริญาตรี่ ขณะที่ในกลุ่มมหาวิทยาลัยที่มีขอบข่ายกว้างขวางมีความถี่ของคำ "การศึกษา" ในระดับความถี่เดียวกับในมหาวิทยาลัยปริญาตรี่ Gira (1994) เสนอแนะว่ามหาวิทยาลัยที่มีขอบข่ายกว้างขวางหรือมหาวิทยาลัยสมบูรณแบบ ตามแบบคาร์เนกีเป็นเสมือนสถาบันที่มีความพร้อมในการจัดการเรียนการสอนในทุกสาขาวิชาให้แก่บุคคลทุกประเภท ด้วยเหตุนี้การกำหนดบทบาทของมหาวิทยาลัยที่มีขอบข่ายกว้างขวางจึงไม่แตกต่างไปจากสถาบันอุดมศึกษาในกลุ่มอื่น โดยมีคำร่วมที่ใช้กับสถาบัน

อื่นอีก 3 กลุ่ม คือ มหาวิทยาลัยวิจัย มหาวิทยาลัยปริญญาตรี มหาวิทยาลัยเชี่ยวชาญเฉพาะ รวมจำนวน 6 คำ ได้แก่ เทคโนโลยี ความรู้ คุณภาพ ชาติ สถาบัน คุณภาพ

มหาวิทยาลัยปริญญาตรี สถาบันอุดมศึกษาในรูปแบบของมหาวิทยาลัยปริญญาตรี เป็นเบื้องต้นของการอุดมศึกษาที่มุ่งเน้นหลักสูตรการเรียนการสอนในระดับปริญญาตรีตามแนวคิดของ Rodenhouse (1996) อย่างไรก็ตามจากการวิจัยพบว่ามหาวิทยาลัยปริญญาตรี แสดงให้เห็นถึงปรัชญาของตนจากคำ “ความดี” ซึ่งเป็นคำแตกต่างจากคำในกลุ่มของ 25 คำ ที่มีความถี่สูงที่สุดในกลุ่มสถาบันอื่นๆ และยังระบุคำที่มีความถี่สูงกว่าทุกสถาบันดังต่อไปนี้ ความสามารถ บัณฑิต มนุษย์ ความดี ซึ่งยังคงแสดงถึงการมุ่งพัฒนามนุษย์ที่สมบูรณ์

สถาบันเชี่ยวชาญเฉพาะ คุณสมบัติของสถาบันอุดมศึกษาแบบสถาบันเชี่ยวชาญเฉพาะนั้นคือการที่อย่างน้อยร้อยละ 50 ของปริญญาบัตรทั้งหมดจากสถาบันอยู่ในสาขาวิชาเดียว รวมทั้งสถาบันที่ให้การศึกษาด้านธุรกิจ ศิลปะ ดนตรี กฎหมาย เทววิทยา และสถาบันเชี่ยวชาญพิเศษอื่นๆ Rodenhouse (1996) จากการวิจัยพบว่าสถาบันเชี่ยวชาญเฉพาะมีการกำหนดกลุ่มเป้าหมายและความสามารถเฉพาะของสถาบันไว้ในพันธบัตร คำ “พัฒนา” มีความถี่สูงสุดในกลุ่มสถาบันเดียวกันและคำ จริยธรรม คันคว่า มาตรฐาน ประสิทธิภาพ เป็นคำเฉพาะที่ปรากฏในคำที่มีความถี่สูงสุด 25 คำ ภายในกลุ่มของสถาบันเชี่ยวชาญเฉพาะซึ่งแตกต่างจากสถาบันกลุ่มอื่น จากการระบุคำที่มีความถี่สูงกว่าทุกกลุ่มสถาบันดังต่อไปนี้ พัฒนา การศึกษา ชาติ บริการ ความดี สถาบัน บทบาทของสถาบันเชี่ยวชาญเฉพาะจึงมุ่งสู่ความเป็นนักวิชาชีพด้านใดด้านหนึ่งที่สถาบันมีความเชี่ยวชาญเป็นหลักนอกจากนั้นยังให้ความสำคัญต่อการศึกษา วิชาการ ความดี จริยธรรม

2. ผลการวิเคราะห์พันธบัตรของสถาบันอุดมศึกษา ตามประเภทของสถาบัน

การวิจัยนี้ได้แบ่งสถาบันอุดมศึกษาออกเป็นสองประเภทเพื่อการวิเคราะห์เปรียบเทียบเนื้อหาพันธบัตร ดังต่อไปนี้

2.1 การวิเคราะห์เนื้อหาพันธบัตรของสถาบันอุดมศึกษาตามหน่วยงานที่สังกัด

มหาวิทยาลัยของรัฐ มีจำนวน 18 สถาบัน เป็นจำนวนมากที่สุดในกลุ่มสถาบันของรัฐมีองค์ประกอบตามเกณฑ์การวิเคราะห์ที่ระบุไว้ในพันธบัตรของทุกสถาบัน 5 ข้อ คือ ปรัชญา (ระดับมนุษย์ ระดับสถาบัน) เขตภูมิศาสตร์ ผลผลิตหลักหรือบริการ กลุ่มเป้าหมาย พันธสัญญา โดยที่สถาบันอุดมศึกษาในกำกับรัฐ ระบุองค์ประกอบตามเกณฑ์การวิเคราะห์ไว้ 7 ข้อ คือ ปรัชญา (ระดับสังคม ระดับวิชาการ ระดับคุณค่ามนุษย์ ระดับสถาบัน) ภาพลักษณ์ มโนทัศน์ เขตภูมิศาสตร์ ผลผลิตหลักหรือบริการ กลุ่มเป้าหมาย พันธสัญญา ไว้ในทุกสถาบัน จัดเป็นกลุ่มที่มีความสมบูรณ์ของพันธบัตรสูงสุดโดยมีสถาบันอุดมศึกษาของรัฐไม่จำกัดรับในลำดับ

ต่อมาคือเมืองคัมภีร์ประกอบตามเกณฑ์การวิเคราะห์ 6 ข้อ ระบุไว้ในทุกสถาบัน คือ มโนทัศน์ ภาพลักษณ์ เขตภูมิศาสตร์ เทคโนโลยีหลัก กลุ่มเป้าหมาย พันธสัญญา

2.2 การวิเคราะห์เนื้อหาพันธบรรณของสถาบันอุดมศึกษาตามแนวคิดคาร์เนกี มหาวิทยาลัยวิจัย เป็นกลุ่มที่มีจำนวนสถาบันน้อยที่สุดคิดเป็นร้อยละ 10 พบว่า ปรัชญา (ระดับ จิตวิญญาณ) ได้ระบุไว้ 2 สถาบันคือ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย และมหาวิทยาลัยเทคโนโลยี พระจอมเกล้าธนบุรี ขณะที่ทุกสถาบันในกลุ่มนี้ระบุ 7 ข้อของเกณฑ์การวิเคราะห์ไว้ในเนื้อหา พันธบรรณ คือ ปรัชญา (ระดับคุณค่ามนุษย์ ระดับสถาบัน) มโนทัศน์ ภาพลักษณ์ เขตภูมิศาสตร์ ผลผลิตหลักหรือบริการ กลุ่มเป้าหมาย พันธสัญญา ขณะที่ทุกมหาวิทยาลัย ดุษฎีบัณฑิตระบุ 5 องค์ประกอบไว้ในพันธบรรณ คือ ปรัชญา (ระดับคุณค่ามนุษย์ ระดับ สถาบัน) เขตภูมิศาสตร์ ผลผลิตหลักหรือบริการ กลุ่มเป้าหมาย พันธสัญญา มหาวิทยาลัย ที่มีขอบข่ายกว้างขวาง เป็นสถาบันอุดมศึกษากลุ่มใหญ่ที่สุดคือมีจำนวน 25 แห่ง คิดเป็นร้อยละ 33 เนื้อหาของพันธบรรณทุกสถาบันระบุถึง ผลผลิตหลักหรือบริการ สำหรับสถาบันอุดมศึกษาใน กลุ่มมหาวิทยาลัยปริญญาตรีทุกสถาบันระบุ 1 องค์ประกอบ คือ ปรัชญา (ระดับคุณค่ามนุษย์) สำหรับกลุ่มสุดท้ายคือ สถาบันเชี่ยวชาญเฉพาะ พบว่าทุกสถาบันอุดมศึกษาระบุ 4 ข้อ ของเกณฑ์ การวิเคราะห์ คือ ปรัชญา (ระดับคุณค่ามนุษย์ ระดับสถาบัน) มโนทัศน์ เขตภูมิศาสตร์ ผลผลิตหลักหรือบริการ

โดยสรุปสถาบันอุดมศึกษารัฐทั้งสองประเภทระบุพันธบรรณตามเกณฑ์การวิเคราะห์ ร่วมกัน 6 ข้อ คือ ปรัชญา (ระดับคุณค่ามนุษย์ ระดับสถาบัน) เขตภูมิศาสตร์ ผลผลิตหลัก หรือบริการ กลุ่มเป้าหมาย พันธสัญญา สำหรับสถาบันอุดมศึกษาเอกชนและสถาบันอุดมศึกษา เอกชนที่เกี่ยวข้องกับองค์กรทางศาสนาไม่ปรากฏพันธบรรณในองค์ประกอบตามเกณฑ์การวิเคราะห์ โดที่ทุกสถาบันใช้ร่วมกันนอกจากมีการใช้ในระดับที่มีความถี่สูงเช่น ในสถาบันอุดมศึกษาเอกชน ระบุ ปรัชญา (ระดับคุณค่ามนุษย์) ผลผลิตหลักหรือบริการ ในพันธบรรณคิดเป็นร้อยละ 97.4 ของจำนวนสถาบันในกลุ่ม สำหรับสถาบันอุดมศึกษาเอกชนที่เกี่ยวข้องกับองค์กรทางศาสนา ระบุ ปรัชญา (ระดับจิตวิญญาณ ระดับคุณค่ามนุษย์ ระดับสถาบัน ระดับสังคม) ผลผลิตหลักหรือ บริการ เขตภูมิศาสตร์ กลุ่มเป้าหมาย พันธสัญญา ในพันธบรรณคิดเป็นร้อยละ 90 ของจำนวน สถาบันในประเภทนี้โดยรวมสถาบันอุดมศึกษาประเภทนี้จะแสดง ปรัชญา (ระดับจิตวิญญาณ) ไว้ในเนื้อหาของพันธบรรณสูงกว่าในทุกสถาบัน

3. วิวัฒนาการของพันธบรรณสถาบันอุดมศึกษาไทย

จากการวิเคราะห์พันธบรรณของสถาบันอุดมศึกษา สังกัดทบวงมหาวิทยาลัย 73 แห่ง จากคำที่สถาบันอุดมศึกษามักใช้ในเนื้อหาของพันธบรรณของตน พบคำที่มีความถี่สูงสุด 25 คำ เปรียบเทียบตามวิวัฒนาการของอุดมศึกษาทั้ง 3 ช่วง

3.1 วิวัฒนาการของคำในพันธบรรณ

การเปลี่ยนแปลงของคำที่ปรากฏในพันธบรรณในแต่ละช่วงทั้ง 3 ช่วงมีทั้งลดต่ำลง และสูงขึ้นเช่น พัฒนา เป็นคำที่ถูกใช้สูงสุดในพันธบรรณของสถาบันอุดมศึกษา สังกัดทบวงมหาวิทยาลัย มีแนวโน้มที่เพิ่มขึ้นตามลำดับทั้งสามช่วงในเนื้อหาของสถาบันอุดมศึกษาเอกชน แต่กลับมีจำนวนลดต่ำลงตามลำดับในเนื้อหาของพันธบรรณของสถาบันอุดมศึกษารัฐ ขณะที่คำ มนุษย์ ความดี ที่ปรากฏในเนื้อหาของพันธบรรณสถาบันอุดมศึกษารัฐมีความถี่ของคำสูงขึ้นตามลำดับนับตั้งแต่ช่วงที่ 1 ช่วงที่ 2 และช่วงที่ 3 เช่นเดียวกันในเนื้อหาของพันธบรรณของสถาบันอุดมศึกษา เอกชนที่ปรากฏคำ บัณฑิต วิจัย วัฒนธรรม นักศึกษา ซึ่งมีความถี่สูงขึ้นตามลำดับทั้งสามช่วง เช่นกัน นอกจากนี้คำที่ปรากฏมีความถี่ลดลงตามลำดับทั้งสามช่วงในสถาบันอุดมศึกษารัฐ คือ วิชาการ บัณฑิต วัฒนธรรม ประโยชน์ ส่งเสริม

คำที่ปรากฏมีความถี่ของคำลดลงตามลำดับทั้งสามช่วงในเนื้อหาพันธบรรณของสถาบันอุดมศึกษาเอกชน คือ คุณธรรม

คำที่ปรากฏในเนื้อหาของพันธบรรณของสถาบันอุดมศึกษารัฐที่มีความถี่ของคำสูงกว่าที่ใช้ในเนื้อหาของพันธบรรณของสถาบันอุดมศึกษาเอกชนทั้งสามช่วง ทั้งหมดจำนวน 3 คำ คือ วิชาการ เทคโนโลยี ชุมชน

คำที่ปรากฏในเนื้อหาของพันธบรรณของสถาบันอุดมศึกษาของเอกชนที่มีความถี่ของคำสูงกว่าที่ใช้ในเนื้อหาของพันธบรรณของสถาบันอุดมศึกษารัฐทั้งสามช่วง ทั้งหมดจำนวน 3 คำ คือ ความรู้ ความสามารถ สถาบัน

3.2 วิวัฒนาการเนื้อหาพันธบรรณ

การวิเคราะห์เนื้อหาพันธบรรณของสถาบันอุดมศึกษา สังกัดทบวงมหาวิทยาลัย ทั้ง 73 แห่ง ตามเกณฑ์การวิเคราะห์เปรียบเทียบตามช่วงการแบ่งช่วงทั้งสาม พบว่าเนื้อหาของพันธบรรณสถาบันอุดมศึกษาเอกชนที่ระบุถึงปรัชญาทั้ง 5 ระดับ คือ ระดับจิตวิญญาณ ระดับสังคม ระดับวิชาการ ระดับคุณค่ามนุษย์ ระดับสถาบัน ตลอดถึงเนื้อหาตามเกณฑ์การวิเคราะห์ในทุกข้อได้ลดลงที่ค่าต่ำสุดในช่วงอุดมศึกษาช่วงที่ 3 ขณะที่ค่าสูงสุดของเกณฑ์การวิเคราะห์พันธบรรณส่วนใหญ่ของสถาบันอุดมศึกษาทั้งสองประเภทปรากฏอยู่ในอุดมศึกษาช่วงที่ 2 มี

การระบุเกณฑ์การวิเคราะห์ในข้อ ประชญา (ระดับคุณค่ามนุษย์ ระดับสถาบัน) ผลผลิตหลักหรือบริการ กลุ่มเป้าหมาย ไว้ในเนื้อหาพันธกรรมของทุกสถาบัน

การวิเคราะห์เนื้อหาพันธกรรมของสถาบันอุดมศึกษาทั้งสามช่วงตามเกณฑ์การวิเคราะห์ พิจารณาโดยแยกประเภทของสถาบันอุดมศึกษาของรัฐและเอกชนในช่วงที่ 1 สถาบันอุดมศึกษาของรัฐมีการระบุเนื้อหาตามเกณฑ์การวิเคราะห์ ไว้ครบถ้วนทุกสถาบันจำนวน 5 ข้อ คือ ประชญา (ระดับคุณค่ามนุษย์ ระดับสถาบัน) เขตภูมิศาสตร์ ผลผลิตหลักหรือบริการ กลุ่มเป้าหมาย พันธสัญญา ขณะที่สถาบันอุดมศึกษาเอกชนได้มีการระบุเนื้อหาพันธกรรมข้อ ผลผลิตหลักหรือบริการ ในทุกสถาบัน

วิวัฒนาการพันธกรรมของสถาบันอุดมศึกษาในช่วงที่ 2 เป็นช่วงที่สถาบันอุดมศึกษาของรัฐและเอกชนมีเนื้อหาพันธกรรมสมบูรณ์ใกล้เคียงกันมากที่สุด โดยสถาบันอุดมศึกษาของรัฐได้มีการระบุเนื้อหาตามเกณฑ์การวิเคราะห์พันธกรรมไว้ครบถ้วนทุกสถาบันจำนวน 6 ข้อ คือ ประชญา (ระดับสังคม ระดับคุณค่ามนุษย์ ระดับสถาบัน) ภาพลักษณ์ เขตภูมิศาสตร์ ผลผลิตหลักหรือบริการ กลุ่มเป้าหมาย พันธสัญญา สำหรับอุดมศึกษาเอกชนได้มีการระบุเนื้อหาตามเกณฑ์การวิเคราะห์ไว้ครบถ้วนทุกสถาบันจำนวน 3 ข้อ คือ ประชญา (ระดับคุณค่ามนุษย์ ระดับสถาบัน) ผลผลิตหลักหรือบริการ กลุ่มเป้าหมาย โดยสถาบันอุดมศึกษาเอกชนได้ระบุเนื้อหาเกี่ยวกับประชญา (ระดับวิชาการ) เพิ่มขึ้นสูงกว่าพันธกรรมของสถาบันอุดมศึกษาของรัฐ จากช่วงแรกซึ่งมีเพียง ประชญา (ระดับจิตวิญญาณ) เพียงหัวข้อเดียวที่พันธกรรมของสถาบันอุดมศึกษาเอกชนมีสัดส่วนสูงกว่าสถาบันอุดมศึกษาของรัฐ

วิวัฒนาการพันธกรรมของสถาบันอุดมศึกษาในช่วงที่ 3 เป็นช่วงที่สถาบันอุดมศึกษาของรัฐมีพัฒนาการสูงสุดคือ ได้มีการกำหนดเนื้อหาตามเกณฑ์การวิเคราะห์พันธกรรมไว้ครบถ้วนทุกสถาบันจำนวน 7 ข้อ คือ ประชญา (ระดับสังคม ระดับคุณค่ามนุษย์ ระดับสถาบัน) มโนทัศน์ ภาพลักษณ์ เขตภูมิศาสตร์ ผลผลิตหลักหรือบริการ กลุ่มเป้าหมาย พันธสัญญา ซึ่งเป็นการให้ความสำคัญต่อการกำหนด มโนทัศน์ ไว้ในเนื้อหาพันธกรรมของสถาบันอุดมศึกษาของรัฐทุกแห่ง ในขณะที่ทุกข้อของเกณฑ์การวิเคราะห์พันธกรรมของสถาบันอุดมศึกษาเอกชนลดลงต่ำกว่าผลการวิเคราะห์ในช่วงช่วงที่ 2 มีเพียงหัวข้อ ประชญา (ระดับวิชาการ) เท่านั้นที่มีค่าสูงกว่าของสถาบันอุดมศึกษาของรัฐซึ่งเป็นหัวข้อเฉพาะเพียงข้อเดียวที่สถาบันอุดมศึกษาเอกชนคงเนื้อหาไว้ในพันธกรรมสูงกว่าสถาบันอุดมศึกษาของรัฐทั้งสองช่วง คือ ช่วงที่ 2 และช่วงที่ 3

จากการวิเคราะห์พันธกรรมของสถาบันอุดมศึกษาโดยรวมตามเกณฑ์การวิเคราะห์ เนื้อหาพันธกรรมพบว่าข้อ กลุ่มเป้าหมาย ได้ถูกระบุไว้ในเนื้อหาพันธกรรมสูงสุดโดยรวมของสถาบันทั้งสองประเภท ในขณะที่ข้อ ประชญา (ระดับจิตวิญญาณ) ถูกระบุในพันธกรรมต่ำสุด

เมื่อพิจารณาในส่วนของแต่สถาบันพบว่าสถาบันอุดมศึกษาของรัฐ ทั้ง 3 ช่วง ได้มีการระบุชื่อ ปรัชญา (ระดับคุณค่านุสัย ระดับสถาบัน) เขตภูมิศาสตร์ ผลผลิตหลักหรือบริการ กลุ่มเป้าหมาย พันธสัญญา ไว้ในทุกสถาบัน ส่วนสถาบันอุดมศึกษาเอกชนนั้นไม่พบว่ามีข้อใดที่ปรากฏในเนื้อหาพันธบรรณครบถ้วนทุกแห่ง โดยมีเกณฑ์การวิเคราะห์ชื่อ ผลผลิตหลักหรือบริการ ปรากฏสูงสุดในเนื้อหาพันธบรรณ นอกจากนี้มีเพียงเกณฑ์การวิเคราะห์ในข้อเดียวที่สถาบันอุดมศึกษาเอกชนระบุไว้ในพันธบรรณสูงกว่าสถาบันอุดมศึกษาของรัฐ คือ ปรัชญา (ระดับจิตวิญญาณ) นอกจากนี้สถาบันอุดมศึกษาของรัฐยังให้ความสำคัญต่อ ปรัชญา (ระดับสังคม) ภาพลักษณ์ จากแนวโน้มที่เพิ่มขึ้นตามลำดับในทุกช่วง

อภิปรายผลการวิจัย

การวิจัยนี้ได้กำหนดประเภทของสถาบันอุดมศึกษาตามแนวคิดคาร์เนกีและการแบ่งประเภทของสถาบันตามหน่วยงานที่สังกัดเพื่อต้องการเปรียบเทียบระหว่างกลุ่มสถาบัน ซึ่งการแบ่งประเภทของสถาบันอุดมศึกษาตามหน่วยงานที่สังกัดมีความสะดวกในการแบ่งประเภทของสถาบันอุดมศึกษาในเชิงปฏิบัติมากกว่าเนื่องจากเกณฑ์ในการพิจารณาการแบ่งประเภทไม่มีรายละเอียดมากเท่ากับการแบ่งสถาบันอุดมศึกษาตามแนวคิดคาร์เนกี เช่นเดียวกับการแบ่งประเภทของสถาบันทั้งสองประเภทนี้ในงานวิจัยเรื่องพันธบรรณของสถาบันอุดมศึกษาโดย Newsom and Hayes (1990) สภาพโดยทั่วไปของสถาบันอุดมศึกษาของไทยในช่วงแรกเริ่มเป็นช่วงที่ภาครัฐมีบทบาทสำคัญโดยพิจารณาเปรียบเทียบกับจำนวนของสถาบันอุดมศึกษาของภาคเอกชน แต่จากจำนวนที่ลดลงอย่างต่อเนื่องของสถาบันอุดมศึกษาของรัฐกับการเพิ่มจำนวนขึ้นของสถาบันอุดมศึกษาเอกชนในแต่ละช่วงตามลำดับซึ่งเป็นสัดส่วนในทางตรงข้ามกับภาครัฐ เป็นแนวโน้มที่แสดงให้เห็นว่าภาคเอกชนได้เข้ามามีบทบาทสำคัญต่อการอุดมศึกษาไทยในด้านปริมาณซึ่งกระจายครอบคลุมในทั่วทุกภูมิภาคทั้งจำนวนและความหลากหลายในด้านประเภทของสถาบันเป็นลักษณะเด่นที่ปรากฏในสถาบันอุดมศึกษาไทย แม้ว่าประเภทของสถาบันอุดมศึกษาตามแนวคิดคาร์เนกีจะระบุว่าสถาบันอุดมศึกษาเอกชนที่เกี่ยวข้องกับองค์กรทางศาสนานั้นมีแต่ในภาคเหนือและภาคกลางเท่านั้นหรือไม่ปรากฏว่ามีสถาบันใดจัดเป็นประเภทสถาบันศิลปะ ขณะที่การแบ่งประเภทสถาบันอุดมศึกษาตามหน่วยงานที่สังกัดแสดงให้เห็นได้ในความมุ่งมั่นของภาครัฐต่อการขยายโอกาสทางการศึกษาในประเภทมหาวิทยาลัยรัฐไม่จำกัดรับขณะที่ต้องการรักษาคุณภาพด้านวิชาการในระดับอุดมศึกษาโดยรวมของประเทศ เปรียบเทียบกับภาคเอกชนที่ได้เข้ามามีส่วนร่วมด้านการจัดการเรียนการสอนในทุกสาขาวิชาได้รับการยอมรับในมาตรฐานเท่าเทียมกับสถาบันอุดมศึกษาของรัฐจากพระราชบัญญัติอุดมศึกษาเอกชน พ.ศ. 2512 เป็นต้นมา อย่างไรก็ตาม องค์กรที่ดีลักษณะสำคัญของ

การอุดมศึกษาไทยสิ่งหนึ่งคือการกระจายออกสู่ภูมิภาคต่างๆ อย่างสม่ำเสมอ โดยรัฐเปิดโอกาสให้ภาคเอกชนได้เข้ามามีส่วนร่วมในการจัดการศึกษามากขึ้นเป็นลำดับ

พันธบรรณของสถาบันอุดมศึกษาเป็นสาระสำคัญของแต่ละสถาบันที่จะกำหนดบทบาทของตนที่ชัดเจนสู่ภายนอกด้วยเนื้อหาที่เป็นลายลักษณ์อักษรไม่ว่าจะเป็นอยู่ในรูปแบบใดก็ตาม เช่น ปณิธาน ภารกิจ วัตถุประสงค์ เป็นต้น แตกต่างกันอยู่ถึง 23 คำ โดยคำที่นิยมใช้สูงสุดคือคำ “วัตถุประสงค์” นอกจากนี้คำที่นิยมใช้ในเนื้อหาของพันธบรรณสูงสุดคือคำ “พัฒนา” ยังสะท้อนถึงหลักการสำคัญของการอุดมศึกษาที่สอดคล้องกับแผนพัฒนาประเทศของรัฐด้วยการสนับสนุนให้เกิดการผลิตบัณฑิตในสาขาวิชาชีพต่างๆ เข้าสู่ตลาดแรงงานของประเทศโดยใช้วิชาความรู้จากการศึกษาเป็นหลัก จากคำที่นิยมใช้ในเนื้อหาพันธบรรณในลำดับที่ 100 คำแรก นำคำที่มีความถี่สูงสุดมาพิจารณาวิเคราะห์จำนวน 25 คำแรก คิดเป็นสัดส่วนร้อยละ 25 ที่สามารถสะท้อนภารกิจหลักของสถาบันอุดมศึกษาไทยทั้ง 4 ด้าน คือ การเรียนการสอน การวิจัย การให้บริการต่อสังคม และการส่งเสริมทำนุบำรุงศิลปวัฒนธรรมของชาติไทย แม้ว่าจะมิได้ปรากฏเป็นคำหลักในเกณฑ์ของการวิเคราะห์พันธบรรณแต่ก็อยู่ในหัวข้อ ผลผลิตหลักหรือบริการ ซึ่งจำแนกรายละเอียดออกมาแล้วพบว่า ผลผลิต คือ การเรียนการสอนหรือการสร้างบัณฑิต ผลผลิตทางการ ได้แก่ การวิจัย คือ การสร้างองค์ความรู้ และบริการก็คือ การให้บริการต่อสังคม ซึ่งรวมการบำรุงวัฒนธรรมของท้องถิ่นและชาติ นอกจากนี้บทบาทการชี้แนะเพื่อแก้ไขปัญหาให้กับสังคม การสนับสนุนให้เกิดการปรับเปลี่ยนรูปแบบการดำเนินชีวิตที่พึงประสงค์ต่อการเผชิญวิกฤติการณ์ต่างๆ ได้ เช่น ภูมิปัญญา ประหยัด พอเพียง เป็นต้น คำนิยมแนวคิดใหม่ๆ ปรากฏอยู่ในกลุ่มของคำว่า สิ่งแวดล้อม การอนุรักษ์ ทรัพยากรธรรมชาติ สันติภาพ ศักดิ์ศรี และคำที่เป็นเอกลักษณ์ของสถาบันอุดมศึกษาเอกชนที่เกี่ยวข้องกับองค์ทางศาสนา คือ ความรัก รับใช้ คริสต์ ศรัทธา เป็นต้น การบริหารจัดการสถาบันอุดมศึกษายังมีส่วนสำคัญต่อการบ่งบอกให้สังคมตระหนักในภาพลักษณ์ส่วนนี้ของสถาบันอุดมศึกษาเช่นคำ ประสิทธิภาพ ประกันคุณภาพ ตรวจสอบ โปร่งใส ประสิทธิผล เป็นต้น แม้สถาบันอุดมศึกษาเอกชนจะให้ความสำคัญของคำ วิจัย บัณฑิต วัฒนธรรม นักศึกษา จะใช้ในพันธบรรณเพิ่มขึ้นตามลำดับทุกช่วงแต่ในทางตรงข้ามคำ คุณธรรม กลับลดลงตามลำดับเช่นกัน แสดงให้เห็นสภาพของสถาบันอุดมศึกษาซึ่งเป็นส่วนหนึ่งของสังคมโดยสากลว่าได้สะท้อนสภาพของวิทยาลัย มหาวิทยาลัยทั้งของรัฐและเอกชนที่มุ่งเน้นการส่งเสริมทางเทคโนโลยีทำให้อยู่ห่างไกลทางด้านคุณธรรมคำนี้จึงปรากฏน้อยลงไปในพันธบรรณอย่างเห็นได้ชัดเจน ขณะที่สถาบันอุดมศึกษาของรัฐลดความถี่ของคำ บัณฑิต วัฒนธรรม โดยให้ความสำคัญต่อคำ วิชาการ เทคโนโลยี ชุมชน คำที่ปรากฏในพันธบรรณของสถาบันอุดมศึกษาของรัฐไม่จำกัดรับ

ยังมีความแตกต่างไปจากสถาบันอุดมศึกษาอื่นๆ ซึ่งเป็นลักษณะเฉพาะของคำที่แตกต่างไปจากสถาบันทั้งหมดโดยรวมถึง 11 คำ ในกลุ่มคำที่มีความถี่ของคำสูงสุด 25 คำ ของสถาบันอุดมศึกษาทั้งหมด ขณะที่มหาวิทยาลัยที่มีขอบข่ายกว้างขวางมีถ้อยคำในความถี่สูงสุดทั้ง 25 คำ อยู่ครบถ้วน หากพิจารณาจากการแบ่งสถาบันอุดมศึกษาตามภูมิภาคสถาบันอุดมศึกษาในภาคตะวันออกเฉียงเหนือและภาคใต้ พบคำที่มีความแตกต่างจากภูมิภาคอื่นๆ เช่น วิชาชีพ ความเป็นเลิศ ศิลปะ อุดมศึกษา สถาบันอุดมศึกษาทุกภูมิภาคต่างระบุคำ วิจัย ไว้ในพันธบัตรโดยที่ภาคกลางได้จัดไว้ในลำดับที่มีความถี่สูงที่สุดกว่าทุกภูมิภาค ขณะที่ภาคเหนือมีความถี่ของคำ วัฒนธรรม สูงกว่าทุกภาค และภาคใต้ระบุคำ คุณธรรม มีความถี่สูงที่สุดไว้ในพันธบัตร นอกจากนี้คำ ความรู้ ยังอยู่ในลำดับที่มีความถี่ของคำสูงกว่าคำ คุณธรรม ในเนื้อหาพันธบัตรของสถาบันอุดมศึกษาทุกภูมิภาค สำหรับคำที่สถาบันอุดมศึกษาทุกแห่งใช้ร่วมกันทั้งในการแบ่งประเภทตามหน่วยงานที่สังกัดและตามแนวคิดคาร์เนกีคือ พัฒนา สังคม วิชาการ การศึกษา วัฒนธรรม บริการ ความสามารถ มหาวิทยาลัยที่มีขอบข่ายกว้างขวางเป็นสถาบันรูปแบบเดียวที่ได้ระบุคำที่มีความถี่สูงสุดทั้ง 25 คำ ไว้ในพันธบัตรและยังมีจำนวนสถาบันกลุ่มใหญ่ที่สุด การวิจัยครั้งนี้จึงสนับสนุนแนวคิดของ Gira (1994) ในเรื่องความครอบคลุมของคำและเนื้อหาที่ใช้ในพันธบัตรของมหาวิทยาลัยที่มีขอบข่ายกว้างขวาง

พันธบัตรของสถาบันอุดมศึกษาตามการวิเคราะห์เนื้อหาโดยการแบ่งประเภทสถาบันตามแนวคิดคาร์เนกีพบว่ามหาวิทยาลัยที่มีขอบข่ายกว้างขวางได้ระบุเนื้อหาของพันธบัตรด้าน ผลผลิตหลักหรือบริการ ไว้ในทุกสถาบันเป็นการมุ่งเน้นด้านวิชาการด้วยการสร้างและใช้องค์ความรู้เป็นหลักสำคัญแม้ว่าสถาบันกลุ่มนี้จะมีจำนวนสูงสุด ขณะที่มหาวิทยาลัยปริญญาตรีระบุเนื้อหาด้าน ปรัชญา (ระดับคุณค่ามนุษย์) ไว้ในทุกสถาบัน เป็นการกำหนดถึงบทบาทด้านการสร้างความพร้อมให้แก่เยาวชนสู่ความเป็นบัณฑิต David Breneman (1990) เสนองานวิจัยเชิงคุณภาพกล่าวถึงลักษณะของพันธบัตรสถาบันอุดมศึกษาแบบมหาวิทยาลัยปริญญาตรีที่เน้นถึงเรื่องการเรียนรู้การสอนเป็นหลักนอกจากนั้นยังเน้นการเตรียมบุคคลสู่แหล่งวิชาชีพ จากการวิจัยนี้พบว่าคำ การเรียนการสอน ในค่าความถี่ที่สูงเป็นลำดับที่สอง ส่วนคำ วิชาชีพ จัดอยู่ในคำที่มีความถี่สูงสุด 25 คำ เช่นเดียวกับสถาบันเชี่ยวชาญเฉพาะ ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ Breneman เช่นเดียวกัน ขณะที่ Stober (1996) กล่าวถึงพันธบัตรของสถาบันอุดมศึกษาแบบมหาวิทยาลัยปริญญาตรีซึ่งต้องการคงความรู้ด้านศิลปศาสตร์ (Liberal arts) ในขณะเดียวกันก็ต้องการให้เกิดการศึกษาวิชาชีพเพิ่มเติมขึ้นในหลักสูตรในส่วนของสถาบันเชี่ยวชาญเฉพาะเป็นกลุ่มที่มีความหลากหลายสูงเนื่องจากประกอบด้วยมหาวิทยาลัยของรัฐจำกัดรับ มหาวิทยาลัย

ในกำกับรัฐ มหาวิทยาลัยของเอกชน และมหาวิทยาลัยเอกชนที่เกี่ยวข้องกับองค์กรทางศาสนา แม้ว่าจะประกอบด้วยจำนวนสถาบัน เพียง 8 แห่ง ซึ่งสถาบันเหล่านี้ระบุความเป็นสถาบันเชี่ยวชาญเฉพาะไว้ในพันธบัตรต่างเมืองประกอบรวมของเนื้อหาพันธบัตรดังต่อไปนี้ คือ **ปรัชญา (ระดับคุณค่านุชย์ ระดับสถาบัน) มโนทัศน์ เขตภูมิศาสตร์ ผลผลิตหลักหรือบริการ** เป็นการแสดงให้เห็นชัดถึงปรัชญาทั้งสองระดับในเนื้อหาเดียวกันกับมหาวิทยาลัยวิจัยและมหาวิทยาลัยดุชฎิบัณฑิต ขณะที่เนื้อหาพันธบัตรของสถาบันอุดมศึกษาทั้งสองประเภทนี้มีเนื้อหาไม่แตกต่างกัน คือ มีการกำหนดเนื้อหาตามเกณฑ์การวิเคราะห์ด้าน **ปรัชญา (ระดับคุณค่านุชย์ ระดับสถาบัน) เขตภูมิศาสตร์ ผลผลิตหลักหรือบริการ กลุ่มเป้าหมาย พันธสัญญา** ไว้ในพันธบัตรของสถาบันทุกแห่งเช่นเดียวกัน ด้วยการแบ่งประเภทอุดมศึกษาตามหน่วยงานที่สังกัดสถาบันอุดมศึกษาเอกชนที่เกี่ยวข้องกับองค์กรทางศาสนาระบุเนื้อหาของพันธบัตรตามเกณฑ์การวิเคราะห์ คือ **ปรัชญา (ระดับคุณค่านุชย์ ระดับสถาบัน) ผลผลิตหลักหรือบริการ กลุ่มเป้าหมาย** ไว้ในทุกสถาบัน การศึกษาวิจัยของ Newsom and Hayes (1990) พบว่าสถาบันอุดมศึกษาเอกชนและสถาบันอุดมศึกษาเอกชนที่เกี่ยวข้องกับองค์กรทางศาสนาให้ความสำคัญต่อ **ปรัชญา ผลผลิตหลักหรือบริการ ภาพลักษณ์** ขณะที่การวิจัยนี้พบความสอดคล้องในเรื่องการระบุเนื้อหาด้าน **ปรัชญา ผลผลิตหลักหรือบริการ** ไว้ในเนื้อหาพันธบัตรแต่ไม่ปรากฏการเน้นเนื้อหาด้าน **ภาพลักษณ์** ในทางตรงข้ามพบว่าสถาบันอุดมศึกษาของรัฐกลับให้ความสำคัญต่อ **ภาพลักษณ์** มากขึ้นในทุกช่วงตามลำดับโดยที่ยังรักษาเนื้อหาของพันธบัตรในด้าน **ปรัชญา (ระดับคุณค่านุชย์ ระดับสถาบัน) เขตภูมิศาสตร์ ผลผลิตหลักหรือบริการ กลุ่มเป้าหมาย พันธสัญญา** ไว้ได้ในระดับสูงทุกช่วง นอกจากนี้สถาบันอุดมศึกษาของรัฐทุกแห่งยังระบุเนื้อหาข้อ **เขตภูมิศาสตร์ ผลผลิตหลักหรือบริการ กลุ่มเป้าหมาย พันธสัญญา** ไว้ใน พันธบัตรของสถาบันทุกแห่งซึ่งสอดคล้องเช่นเดียวกับงานวิจัยของ Newsom and Hayes (1990) ซึ่งพบว่าสถาบันอุดมศึกษารัฐให้ความสำคัญต่อการกำหนดเขตภูมิศาสตร์ของการให้บริการ

วิวัฒนาการพันธบัตรของสถาบันอุดมศึกษาไทยพิจารณาจากเนื้อหาที่ปรากฏในพันธบัตรของสถาบันตามเกณฑ์การวิเคราะห์ตามช่วงทั้งสาม ซึ่งพันธบัตรของสถาบันอุดมศึกษารัฐให้ความสำคัญในการระบุเนื้อหาที่ครบถ้วนเพิ่มขึ้นตามลำดับตั้งแต่ช่วงที่ 1 ช่วงที่ 2 และช่วงที่ 3 โดยมีเนื้อหาตรงตามเกณฑ์การวิเคราะห์เพิ่มขึ้นในช่วงที่ 3 ดังนี้ คือ **ปรัชญา (ระดับสังคม ระดับคุณค่านุชย์ ระดับสถาบัน) มโนทัศน์ ภาพลักษณ์ เขตภูมิศาสตร์ ผลผลิตหลักหรือบริการ กลุ่มเป้าหมาย พันธสัญญา** ในทางตรงข้ามที่พันธบัตรของสถาบันอุดมศึกษาเอกชนมีการระบุเนื้อหาของพันธบัตรลดลงจากหัวข้อของเกณฑ์การวิเคราะห์ในแต่ละช่วงตามลำดับโดยที่ในช่วงที่ 3 ไม่มีข้อใดตามเกณฑ์การวิเคราะห์ที่ทุกสถาบันใช้ร่วมกันนอกจากนี้การกำหนด **ปรัชญา (ระดับ**

จิตวิญญาณ) มโนทัศน์ ภาพลักษณ์ เขตภูมิศาสตร์ ผลผลิตหลักหรือบริการ เทคโนโลยีหลัก กลุ่มเป้าหมาย พันธสัญญา ได้ลดลงในระดับต่ำสุดเปรียบเทียบจากทั้งสามช่วง นอกจากนี้เนื้อหาของพันธบรรณของสถาบันอุดมศึกษายังสามารถแสดงออกถึงลักษณะเฉพาะของแต่ละประเภทสถาบันตามปณิธานของแต่ละสถาบัน แสดงถึงความเป็นไปได้ในการวิเคราะห์เนื้อหาพันธบรรณตามเกณฑ์การวิเคราะห์เพื่อให้สามารถเข้าใจถึงหลักการสำคัญที่สถาบันอุดมศึกษาแต่ละแห่งใช้เป็นแนวทางการนำองค์กรไปเพื่อบรรลุเป้าหมายที่เป็นภารกิจของอุดมศึกษาไทยโดยรวม

พันธบรรณที่ใช้ในการศึกษาวิจัยถือเป็นองค์ประกอบหนึ่งที่สำคัญต่อการผลักดันบทบาททั้งหลายในด้านความคิดไปสู่การปฏิบัติของสถาบันอุดมศึกษา จากการศึกษาพันธบรรณของสถานพยาบาล โดย Gibson, Newton, and Cochran (1990) เพื่อต้องการตรวจสอบว่าพันธบรรณนั้นได้ถูกปรับนำไปใช้จริงในทางปฏิบัติเพียงใด ผลการศึกษากล่าวว่าหากพันธบรรณได้ยังถูกใช้จริงในทางปฏิบัติ หมายความว่าพันธบรรณนั้นต้องได้รับการพัฒนาจากผู้มีส่วนได้ส่วนเสียผลประโยชน์ และควรเป็นส่วนหนึ่งของการกำหนดแผนขององค์กรเหล่านั้น พันธบรรณที่ใช้ในการวิจัยนั้นก็เช่นกันด้วยจุดประสงค์ของการศึกษาพันธบรรณตามความหมายที่เป็นส่วนหนึ่งที่ขยายไปสู่ขบวนการกำหนดแผนของสถาบันซึ่งในส่วนนี้เองที่เป็นผลกระทบสู่ลักษณะเฉพาะของสถาบัน สถาบันอุดมศึกษาจำเป็นต้องแสดงเอกลักษณ์ของตนเองไว้ในพันธบรรณของตน Chamberlain (1985) และพันธบรรณของสถาบันอุดมศึกษาไม่ควรเป็นเพียงการเล่นสำนวนคำที่เป็นนามธรรมโดยปราศจากความมุ่งมั่นหรือแสดงออกในจุดประสงค์ของสถาบันที่ชัดเจน Caruthers and Lott (1981) การที่สถาบันอุดมศึกษาได้จะสร้างพันธบรรณของตนขึ้นจึงต้องทุ่มเทอย่างเต็มที่เพื่อให้ได้มาซึ่งพันธบรรณที่สามารถสื่อสารได้กับทุกส่วนขององค์กรและสังคมในทิศทางที่ต้องการ นอกจากนี้ยังสามารถคงไว้ซึ่งสาระสำคัญความเป็นมาหรือประวัติศาสตร์ของตนไว้ได้ เนื้อหาที่สมบูรณ์ครบถ้วนจึงเป็นสิ่งที่ผู้สร้างพันธบรรณต้องคำนึงถึงด้วยการกำหนดองค์ประกอบของพันธบรรณจากเกณฑ์การวิเคราะห์เนื้อหาพันธบรรณ 8 ประการ ที่ใช้ในการวิจัยนี้เป็นเกณฑ์เพื่อตรวจสอบความสมบูรณ์ครบถ้วนของเนื้อหาพันธบรรณ นอกจากนี้การลำดับความชัดเจนและครบถ้วนของพันธบรรณควรต้องประกอบด้วย หลักปรัชญา ปณิธาน ความมุ่งหมาย เป้าหมาย และ วัตถุประสงค์ อย่างไรก็ตามขั้นตอนการได้มาของพันธบรรณยังต้องประกอบด้วยความร่วมมือของผู้มีผลประโยชน์เกี่ยวข้องในทุกระดับขององค์กรทำให้เป็นภาระของคณะผู้บริหาร เช่นเดียวกันกับการนำพันธบรรณมาใช้ได้อย่างได้ผลซึ่งจำเป็นต้องได้รับการเผยแพร่และมีการทบทวนพันธบรรณของสถาบันตามความเหมาะสม เพื่อให้สัมพันธ์ต่อการกระบวนกรกำหนดแผนกลยุทธ์หรือการดำเนินนโยบายไปในทิศทางที่สอดคล้องกับพันธบรรณโดยเฉพาะอย่างยิ่งต่อเนื้อหาที่ได้กำหนดไว้ร่วมกันสู่ความเป็นรูปธรรมโดยเฉพาะในปัจจุบันของการมีการประกันคุณภาพทางการศึกษา พันธบรรณจะ

ต้องไม่เป็นสิ่งที่เขียนขึ้นเพื่อเป็นส่วนหนึ่งของข้อกำหนดหากแต่จะต้องเน้นทิศทางดำเนินภารกิจ อุดมศึกษาให้สมบูรณ์

ข้อเสนอแนะ

การศึกษาวิจัยนี้ช่วยให้ข้อมูลเพิ่มเติมในการทำความเข้าใจสถาบันอุดมศึกษาผ่านทาง การวิเคราะห์พันธบรรณโดยใช้เกณฑ์การวิเคราะห์เนื้อหาด้วยการแบ่งประเภทของสถาบันซึ่ง จากการใช้เครื่องมือสำรวจพบว่าการแบ่งประเภทตามแนวคิดคาร์เนกียังไม่เป็นที่นิยมใช้ด้านการ แบ่งประเภทของสถาบันอุดมศึกษาไทยอย่างไรก็ตามผลที่ได้จากการวิเคราะห์ด้วยการแบ่งประเภท ตามแนวแนวคิดคาร์เนกีช่วยให้เกิดการเปรียบเทียบประเภทของสถาบันจากคุณสมบัติของสถาบัน และการพิจารณาเทียบตามช่วงเวลาทำให้เห็นภาพชัดของเปลี่ยนแปลงตามช่วงสมัยตลอด ช่วงเวลาเกือบหนึ่งศตวรรษของการอุดมศึกษาไทย การศึกษาวิจัยต่อไปจึงควรให้เกิดความเข้าใจ และนำผลการวิจัยไปสู่การปฏิบัติเพื่อสนับสนุนพัฒนาเพื่อการใช้พันธบรรณที่มีความสมบูรณ์ด้าน เนื้อหาเป็นส่วนหนึ่งของเครื่องมือในการบริหารองค์กรต่อไป ควรพิจารณาศึกษาดังต่อไปนี้

1. ควรกำหนดให้มีการใช้เกณฑ์การเขียนเนื้อหาพันธบรรณที่เป็นสากลที่มีองค์ประกอบ ของเนื้อหา 8 ประการ ได้แก่ ด้าน “ปรัชญา” โดยให้ความสำคัญในทุกระดับความลึกซึ่งได้แก่ ระดับจิตวิญญาณอันแสดงถึงความยึดเหนี่ยวด้านจิตใจซึ่งเป็นนามธรรมร่วมกันของสถาบัน ระดับสังคมอันแสดงถึงแนวคิดอุดมการณ์ของการอยู่ร่วมกันอย่างสันติสุขในฐานะพลเมืองหรือ ส่วนหนึ่งของประชาคมโลก ระดับวิชาการอันแสดงถึงความเชื่อขององค์กรต่อการศึกษาอันนำไปสู่ ความเจริญก้าวหน้าของมวลมนุษยชาตินอกจากนี้ยังรวมถึงการขยายพรมแดนของความรู้ออกไป เพื่อจุดประสงค์เฉพาะศาสตร์สาขาด้านใดด้านหนึ่ง ระดับคุณค่ามนุษย์อันแสดงถึงการให้ความสำคัญต่อการสร้างมนุษย์ที่สมบูรณ์ด้านคุณธรรมและจริยธรรม ระดับสถาบันอันแสดงถึงความเชื่อ ขององค์กรที่จะดำรงบทบาทด้านการอุดมศึกษาอย่างครบถ้วนและเน้นหลักการด้านใดด้านหนึ่งซึ่ง ทำให้เกิดความโดดเด่น การกำหนดเนื้อหาพันธบรรณให้ระบุถึง “มโนทัศน์” เพื่อถือเป็นหลักสำคัญขององค์กรในการดำรงอยู่และดำเนินการใดก็ตามด้วยความสอดคล้องเหมาะสมเช่น การเป็น สถาบันอุดมศึกษาที่มีบทบาทโดดเด่นทางด้านการวิจัย นอกจากนี้ยังต้องคำนึงถึง “ภาพลักษณ์” อันเป็นสิ่งที่สังคมรับรู้ความมีอยู่และบทบาทของสถาบันตามที่ได้กำหนดไว้ด้วยการปฏิบัติจริง ด้วย เหตุที่สถาบันอุดมศึกษาต้องขยายขอบเขตความรับผิดชอบไปอย่างรวดเร็วการกำหนด “เขตภูมิศาสตร์” เป็นการบ่งบอกถึงความมุ่งมั่นที่จะดำเนินงานตามภารกิจของสถาบันอย่างมี ประสิทธิภาพในระดับต่างๆ กันเช่น ท้องถิ่น ภูมิภาค หรือระดับโลก เช่นเดียวกับการระบุถึง “ผลผลิต หลักหรือบริการ” ในเนื้อหาพันธบรรณอันเป็นสิ่งสำคัญที่จะบ่งบอกให้ทราบชัดถึงการดำเนินตาม

ภารกิจของสถาบันอุดมศึกษาได้อย่างชัดเจนครอบคลุมทั้งด้านการผลิตบัณฑิต การเรียนการสอน การวิจัย การบริการแก่สังคม นอกจากนี้ยังต้องให้ความสำคัญต่อการระบุเนื้อหาพันธบัตรด้าน “เทคโนโลยีหลัก” เพื่อให้ทราบถึงองค์ความรู้หรือความชำนาญที่สถาบันมีความเชี่ยวชาญและใช้เพื่อกิจการด้านการเรียนการสอนหรือการวิจัยและพัฒนา เป็นต้น นอกจากนี้ในปัจจุบันสถาบันอุดมศึกษายังต้องคำนึงถึง “กลุ่มเป้าหมาย” ที่ต้องระบุไว้ในเนื้อหาของพันธบัตรด้วยเช่นกันเพื่อเป็นการบ่งบอกถึงผู้ที่สถาบันให้ความสำคัญในการจัดการเรียนการสอนหรือให้บริการโดยอาจจะระบุถึง ผู้ด้อยโอกาส บุคคลทุกเพศทุกวัยและความเชื่อ เป็นต้น ประการสุดท้ายคือ “พันธสัญญา” อันเป็นสิ่งที่สถาบันอุดมศึกษายึดถือเป็นหลักสำคัญและมุ่งมั่นเพื่อให้บรรลุผลตามที่ได้มีการแสดงให้แก่สังคมได้รับรู้ ซึ่งเนื้อหาหลักทั้ง 8 ประการ นี้ได้ครอบคลุมเนื้อหาอันเป็นสาระของพันธบัตรที่ครบถ้วนสมบูรณ์ ซึ่งควรที่จะใช้เป็นแนวทางในการสร้างหรือทบทวนพันธบัตรของสถาบันอุดมศึกษา

2. ควรมีการศึกษาวิจัยและพัฒนาในรูปแบบการกำหนดพันธบัตรสำหรับสถานศึกษาในทุกประเภทและทุกระดับจนถึงระดับอุดมศึกษา เพื่อให้เกิดประโยชน์ต่อการศึกษาโดยรวมของประเทศ ในด้านการปฏิบัติตรงและครอบคลุมตามพันธกิจที่ตนรับผิดชอบรวมทั้งสามารถด้านการตรวจสอบทั้งจากภายในและภายนอกองค์กร

3. ควรมีการศึกษารูปแบบของพันธบัตรให้สอดคล้องกับบทบาทภารกิจของแต่ละหน่วยงานหรือองค์กรทั้งภาครัฐและเอกชน เพื่อความสามารถกำหนดเกณฑ์มาตรฐานหรือรูปแบบเฉพาะของพันธบัตรของแต่ละองค์กรเพื่อความเหมาะสมและสามารถใช้เป็นเครื่องมือขององค์กรเหล่านั้นในการกำหนดแผนกลยุทธ์ได้อย่างชัดเจนตรงตามความคาดหวังขององค์กรและสังคม

4. ควรมีการวิจัยเพื่อให้เกิดการเชื่อมโยงสนับสนุนกันของหน่วยงานทั้งในระดับหรือประเภทเดียวกันและแตกต่างกันจากพื้นฐานของพันธบัตรของแต่ละองค์กร

5. ควรมีการศึกษาวินัยพันธบัตรขององค์กรภาคธุรกิจ องค์กรของภาครัฐหรือ สถาบันการศึกษา ที่ได้รับการยอมรับด้านความสำเร็จในบทบาทภารกิจของแต่ละองค์กรเหล่านั้น เพื่อเป็นพื้นฐานในการพัฒนาพันธบัตรให้ตรงกับรูปแบบภารกิจแต่ละขององค์กร

6. ควรมีการวิจัยพันธบัตรของสถาบันอุดมศึกษาด้านรูปแบบและการปรับเปลี่ยนสังกัดหลังการปฏิรูปการศึกษาเพื่อพัฒนาหารูปแบบที่สอดคล้องเหมาะสมของพันธบัตรต่อการปรับเปลี่ยนสู่รูปแบบการอุดมศึกษาช่วงปฏิรูปการศึกษาไทย

7. ควรมีการศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างพันธบัตรและผลการปฏิบัติงานจริงของสถาบันอุดมศึกษา